

napisal kak Drabosnjak ali Andreaš, bi sodil malo drugače. Pa ga je Lah in l. 1922. in še za Ivana Albrechta nesrečnim poizkusom oknjižiti koroško pravljico. Čudim se, kako je mogel »Hidar« v Zvon. V knjižni obliki ga prej priporočim. Naše korotanstvo pa bo mimo »Hidarja« vendar še vedno »Miklova Zala«.

Dr. I. Pregelj.

Charles de Coster: **Ulenspiegel in Lam Dobrin**. Poslovenil Anton Debeljak. V Ljubljani, 1923. Založila Tiskovna zadruga. Natisnila Delniška tiskarna v Ljubljani.

Tiskovna zadruga vrši po načrtu slovensko prosvetno delo, odkar je prevzela kot založnica posle starejših, zdaj nekam ohromelih založniških zavodov. Eno najjačjih književnih podjetij te zadruga je Prevodna knjižnica. Deveta knjiga vsebuje prevod obširnega in slovitega poema, ki ga je napisal v francoščini veliki belgijski romantik Charles de Coster. Poem je homersko nazoren in sočen oris flamske zemlje, duše, besede in šale, poleg Hugoja, najpopolnejše, kar je ustvarila romantika v francoskem jeziku. Prevod je torej čin. Nekako osmino je prevel Župančič. Bilo bi poučno primerjati, kako prevaja Župančič, kako Debeljak. Reči moram, da ni opaziti velike razlike, če izvzamem, da Debeljak vendar ponekod pretirava s »pleteršništvom«. Sploh to pleteršništvo! Čul sem, da ga visoko naobražen slavist ljubljanske univerze odklanja. Kar načez? Ne bo šlo. Povsem opravičeno se mi zdi presajanje tujega arhaizma z analognim zgodovinskim in lokalnim slovenskim izrazom. Kako naj sicer ohranimo vonj izvirnika, ki mora obdržati prav ta vonj besede? Manj umestno bi bilo posluževati se zakladov iz slovarja pri klasičnosti renesančne, objektivne, anacionalne umetnosti, n. pr. Dantejeve, Tassove, Petrarkove. Kaj pa v izvirnih slovenskih umetninah? Res je, da se sliši nekam trpko: iz slovarja črpam. Res je pa tudi, da to črpanje bistveno ni nič drugega kakor kar so delali Prešeren, Jurčič, Levstik, Finžgar in Prelesnik in Župančič, ki so rabili (mlajši le deloma) mesto mrtvega slovarja živi, v ljudstvu nabrani besedni zaklad. Slavist bi smel po moji sodbi le tam grajati, kjer bi opazil, da umetnik Pleteršnika rabiti ne zna. Dvomim celo, da sme kot slavist grajati nekaj, kar je bolj estetično pogrešeno, kakor pa slovniško, kakor se je n. pr. Štrekelj spodtikal ob nemških pesnikih narečja, kjer vnašajo v pristni narodni ton besednost knjige, kakor podobno tudi Hrvat Domjanić štokavstvo v kajkavstvo. Slovenem resna knjižna umetnost v narečju sploh ni možna. S čim naj tedaj slovenski umetnik folklorno riše čuvstvovanje preteklih slovenskih dob? Ali bo smel zajeti od nemškega sloga v Trubarju, Pohlínu, očetu Bleiweisu? Kar sme, je samo zgodovinsko besedišče. Grajati pa sme slavist prestopke kakor: medenica = Frauenbecken, polnica v pomenu sedanje punice (dr. Breznik — Preglju). Tudi to beleži po pravici, ali rabi pisatelj ekzotičen izraz v objektivnem ali direktnem, dramatičnem govoru. Bistveno pa nove besedne struje iz Pleteršnika slovničar ne sme zanikati.

Umetnikova dolžnost pa je, da estetsko-kritično zajema iz mrtvega, oživi, kar je mehansko zbrala pridnost. Seveda eno gre še nad pleteršništvo: živo ustvarjanje. Zato pa, da zamer ne bo: Dovolj slovarja. Živela zdrava ustvarjena beseda! Debeljakova knjiga sicer ni poljudna. Tudi ni za ljudi. Močna tendencioznost je. Dr. I. Pregelj.

1. A. Conan Doyle: **Zgodbe Napoleonovega huzarja**. Prevel V. Mihajlovič. Ljubljana, 1923. Založila Ig. pl. Kleinmayr & Fed. Bamberg.
2. Frederick Marryat: **Morski razbojnik**. Iz angleščine prevel I. M. Ljubljana, 1923. Založila Ig. pl. Kleinmayr & Fed. Bamberg.
3. Maurice Leblanc: **Arsene Lupin. Gentleman — vlomilec**. Poslovenil Vladimir Levstik. Ljubljana, 1923. Založila Ig. pl. Kleinmayr & Fed. Bamberg.
4. Marguerite Burnet-Provins: **Knjiga za Tebe**. Poslovenil Alojz Gradnik. Ljubljana, 1923. Založila Ig. pl. Kleinmayr & Fed. Bamberg.
5. **Šest angleških povesti**. Poslovenil Jan Baukart. V Mariboru, 1922.
6. **Mati narava pripoveduje**. Prirodopisne pravljice. Spisal K. Ewald. Slovenski mladini povedal P. H. Natisnila in založila Učiteljska tiskarna v Ljubljani, 1923.
7. Waldemar Bonsels: **Prigode čebelice Maje**. Roman za deco. Poslovenil Vladimir Levstik. V Ljubljani, 1923. Natisnila in založila Ig. pl. Kleinmayr & Fed. Bamberg.
8. Friedrich Schiller: **Marija Stuart**. Tragedija v petih dejanjih. S porabo Cegnarjevega prevoda poslovenil Oton Župančič. V Ljubljani, 1923.

Prevaja se dandanes v Sloveniji prav po vzgledu Hrvatov in Srbov kar vse vprek, dobro in slabo. Knjiga mora biti, če sodim po tem, zelo potrebna in tudi gre. Saj Kleinmayr celo ponatiskuje (1), dasi tega ne navaja. Zdi se mi, da sploh odločujejo bolj praktični nameni. Slovenski izvorni knjigi tako bogatenje slovenskega knjižnega trga ni v korist. Tudi ne priča o velikem obzorju založnikov. Med naštetimi osmimi knjigami zaslužite le dve (7, 8) podčrtane omembe. Doyle je prijetno slovensko berilo. Vsega besednega karakteristikona v izvirniku pa prevajatelj ni umel podati. To je težek posel, podati vonj francoskega bramarbstva v ustih angleškega fabulista. Marryat (2) je tako star, kakor so vedno mladi naši šolski otroci, ki bi se utegnili spričo mikavnejših zgodeb novejšega izvora vendar dolgočasiti ob »razbojniku«. Prevod iz Leblanca (3) je lep in dober, če izvzamemo neslovenski naslov. Gradnik (4) prevaja iz romanščine odločno bolje nego iz srbohrvaščine. Čuda ni. Saj je po okusu in telesu — zapadnjak. Knjiga je že pretirano prefinjena polnost moderne erotomane, ženski in francoski D'Annunzio. Ni zdrava ta »visoka pesem« moderne žene. Carducci bi pljunil, dasi je branil Romanke, ko so mu mlajši slavili germansko Gretchen. Irving, Poe, Dickens zaslužijo prevoda, pa v boljši in izdatnejši meri kakor je to storil Baukart (5) najbrže ob inem

evetniku. Ewalda presajati po Pengova poljudni mohorski knjigi je drzno knjigotržno podjetje (6). Odbija v knjigi popolni nedostatek poezije in preočito kažoči se socialnodemokratski, nemški materializem. Je že vse kaj drugega Bonsels (7), dasi bi knjigo Mahnič odklonil. Berilo za zrelejše srednješolce. Nižješolci so se smejali samo ob dovtipu kobiličnih nog »kazalca na poldemih«. Čin je Župančičev prevod (8); osvojil si je šolo ne le kot knjiga iz kr. zaloge šolskih knjig, tudi sam po sebi. Lokar je napisal uvod. Pozabil pa je potrebnega realnega komentarja po vzgledu nemških podobnih izdaj. Knjiga je izšla v salon-ski in šolski opremi.

Dr. I. Pregelj.

Najnovejša raziskavanja po zgodovini starejšega slovenskega slovstva. Fr. Kidrič je izdal v zadnjem času tri važne razprave, ki bistveno poglobljajo in razčiščajo naše znanje po protestantovski in protireformacijski slovstveni zgodovini. Prvi članek je izšel v praški »Slaviji« l. 1922¹ pod naslovom: O sumljivih naslovih knjig v zgodovini južnoslovanskega pismenstva reformacijske dobe. Sestavek pojasnjuje celo vrsto dvomljivih eksistenc v naši protestantovski slovstveni zgodovini. Izvajanja pisateljeva so, kolikor morem slediti, popolnoma neizpodbitna v okviru navedenega, dosedaj znanega gradiva. Kar se tiče podatkov letaka ob 400 letnici Lutrove smrti, ki je bil prinesen iz Astrahana, ter njegove trditve o slovenskih knjigah, prinesenih l. 1559 v Moskvo, sem se prepričal po Librovičevi »Istorija knjigi v Rossiji«, ki pisatelju ni bila dostopna, a jo jaz slučajno imam, da njeni podatki ne vsebujejo nič več kot je podal K. Tautz v Zentralbl. für Bibliothekswesen. Librovič nikjer ne govori o slovenskih knjigah; naprej pa citiranega pisma ni mogoče zasledovati, ker ne pové, odkod ga pozna.

Drugi sestavek je izšel v »Časopisu za slov. jezik, književnost in zgodovino« III. l. str. 78 sl. pod naslovom: Opombe k protiref. (katol.) dobi v zgodovini slovenskega pismenstva. Ta vsebuje najprej kronološki seznam slovenskih tiskov in rokopisov od l. 1600 do 1764, potem pa rešuje več posameznih nejasnih vprašanj te dobe, kot n. pr. Ingenerijev in Čandikov katekizma, letnico postanka Spokorjeina Ene imenitne Gresknize, Kasteleciana, Vorenčevo biblijo, Repeževo Shtimo boshjo, Hrenovo in Schönlebnovo izdajo evangelijev in listov, Paglavčevo pesmarico in celo vrsto drugih. Te opombe tvorijo samo aparat za »Stanje slov. pismenstva tik pred začetkom preporoda«, ki izide v prih. letniku Časopisa.

Tretji je izšel v »Bogoslovnem Vestniku« III. l. str. 149 pod naslovom: Doneski za zgodovino slovenskega lekcionarja in slovenske pridige od konca srednjega veka do l. 1613 (1699). Tu je Kidrič dokazal na podlagi glos iz konca XVI. in začetka XVII. stol. v tiskanih misalih in nekaterih pridigarskih zbornikih, da

¹ »Slavia« je po Jagičevem Arhivu f. slav. Phil. najvažnejše mednarodno slavistično glasilo.

so prevajali takratni slovenski duhovniki evangelij in event. tudi epistolo predvsem iz misala, ki je imel takrat majhno, priročno obliko, pridige pa po latinskih predlogah sproti na slovenščino. Pridigarski in lekcijiski slovenski teksti iz dobe pred l. 1613 ne dopuščajo razlage, da bi bila obstajala pred in med reformacijo kaka posebna slovenska katoliška literarna tradicija. V spomenikih se zrealijo le razne faze rahlih poskusov brez smotrene zaporednosti. Teksti, ki so nastali proti koncu 16. ali v zač. 17. stol., pa pričajo tudi, kakšen kulturni činitelj je bila Dalmatinova biblija.

Navedeni spisi nam že sedaj odkrivajo toliko novih pogledov v literarno zgodovino protestantovske in protireformacijske dobe in polagajo tako trdne temelje za bodočo zgodovino, da ne bi bilo prav, če bi šli molče mimo njih. Obenem nam pričajo tudi o ogromnem kulturnem pomenu univerze v Ljubljani. Delo, ki ga je tu z uspehom začel Kidrič, more vršiti namreč edino učenjak, ki živi v naši sredi, kjer ima deloma edino v ljubljanskih bibliotekah dostopne neobhodne literarne pripomočke in stalen stik z najdišči teh in podobnih spomenikov, katerih velik del je postal znan šele po Kidričevem in njegovih sodelavcev prizadevanju v zadnji dobi. Nebroj jih je pa še neznanih po podeželskih, pogosto hribovskih župnijskih arhivih in zavrženih starih knjižnicah pod strehami cerkva in župnišč. Kidrič je začel hvale vredno in važno delo in če mu bodo sledili ostali vseučiliški profesorji z enako vnemo v dosedaj nepoznano in neocenjeno domače gradivo, bo to najlepša apologija naše znanosti in njenega ognjišča. Kako se od te strani res pogloblja naša kultura glede na poznanje njene preteklosti kakor tudi na ustvarjanje temeljev za bodočnost, o tem nam pričajo uspešno začeta podjetja, ki bi jih brez univerze nikdar ne imeli: Humanistično društvo, ki v kratkem nastopi s svojim Zbornikom, — Časopis za slovenski jezik, književnost in zgodovino — Bogoslovni vestnik — Zbornik za umetnostno zgodovino — Zbornik znanstvenih razprav, ki ga izdaja pravna fakulteta, in knjiga »Iz ljubljanske šole za arhitekturo«, s katero se nam je predstavila arhitekturna stolica. Frst.

Dr. Ivo Šorli: V deželi Čirimureev. Podzemski povest za mladino. — Založila Tiskovna zadruga v Ljubljani. 1922.

Čirimureci so simpatičen podzemski rod in imajo to nesrečo, da prideta k njim dva človeška otroka. Zgodba je prikladna za politične otroke. Ker pa človek do pubertetne dobe jemlje besedo in zgodbo tako, kakor je pisana, ne bo mogla mladina prebaviti surovosti, neestetičnih dogodivščin v povesti, tudi pogrešam v kompoziciji in slogu estetičnih elementov. Dejanje se razreši s silo. Morda je taka deviza pripravna za vzgojo nasilnikov, ni pa prikladna za vzgojo in estetično oblikovanje mladega človeka, ki ga hočeš imeti svobodnega, širokogrudnega človeka državljana. S silo razmotati dejanje je umetniško ceneje, toda duha sila ne morezodeva! Tudi zadnji poglavarjevi nauki ne morejo tega zabrisati. Šorlijevo zgodbo